

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Co/2/2022
Identifikačné číslo spisu:	5021200369
Dátum vydania rozhodnutia:	20.03.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Radoslav Svítana
Funkcia:	súdca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:5021200369.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Mgr. Petra Melichera a členov senátu JUDr. Eriky Šobichovej a JUDr. Radoslava Svítanu, PhD., v spore žalobcu: EuroSpotrebiteľ, Kysucké Nové Mesto, Sládkovičova 1222/73, IČO: 51 428 148, proti žalovaným: 1/ Základná škola, Liptovský Hrádok, J. D. Matejovie 539, IČO: 37 910 485, 2/ Základná škola, Bytča, Ulica Mieru 18, IČO: 37 798 383, 3/ Základná škola, Stropkov, Konštantínova 1751/64, IČO: 37 873 172, zastúpená advokátom JUDr. Jozefom Bujdošom, Stropkov, Hlinky 262/6, 4/ Súkromná základná škola, Žilina, Oravská cesta 11, IČO: 37 906 542, zastúpená advokátkou JUDr. Ivetou Gálošovou Bušovou, MBA, LL.M., Žilina Vojtecha Tvrdého 793/21, o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach, na odvolanie žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 26. mája 2022 č. k. 11C/1/2021-231, takto

rozhodol:

Napadnutý rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici p o t v r d z u j e.

Žalovaná 3/ a žalovaná 4/ m a j ú proti žalobcovi n á r o k na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu.

Ostatným stranám sporu náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj „súd prvej inštancie“) napadnutým rozsudkom vo výroku I. žalobu zamietol, vo výroku II. priznal žalovanému 3/ nárok na náhradu trov konania voči žalobcovi v rozsahu 100 % a vo výroku III. žalovaným 1/, 2/ a 4/ náhradu trov konania nepriznal. Rozhodol tak o žalobe, ktorou sa žalobca ako právnická osoba založená na ochranu spotrebiteľa domáhal určenia, že v „relevantnom období v roku 2020 a 2021 žalované:

- nepravdivé tvrdenia žalovaných, že spotrebitelia (občania) boli a sú povinní v relevantnom období s/plniť si (údajnú) zákonnú povinnosť a v priestoroch žalovaných vždy používať za účelom riadneho prekrytia horných dýchacích ciest (nos a ústa) preventívne ochranné pomôcky, ktorými sú rúško, respirátor bez výdychového ventilu, šál alebo šatka, a to na verejnosti v exteriéroch alebo na verejnosti v priestoroch interiérov budov žalovaných,
- nepravdivé tvrdenia žalovaných, že spotrebitelia (občania) boli a sú povinní splniť si (údajnú) zákonnú

povinnosť v priestoroch žalovaných preukazovať sa platným negatívnym výsledkom testu z (antigénového alebo PCR) testovania na COVID-19 alebo sa podrobovať testovaniu na COVID-19,
- upieranie povinnej školskej dochádzky (prístup k povinnej školskej dochádzke) žiakom a rodičom ako aj nepravdivé tvrdenie, že ústavná povinná dochádzka žiakov do škôl v relevantnom období neplatila,
- protiústavné alebo nezákonné uplatňovanie protiprávnych opatrení alebo neexistujúcich alebo protiprávnych povinností žalovanými k spotrebiteľom (občanom) a ich základným právam a slobodám boli a sú protiprávna diskriminačná nekalá praktika v neprospech spotrebiteľov.“

Tiež sa domáhal, aby súd pro futuro zakázal žalovaným používať vyššie špecifikované nekalé praktiky alebo nekalé praktiky s rovnakým významom vo všetkých spotrebiteľských zmluvách alebo v iných zmluvných dokumentoch súvisiacich so spotrebiteľskou zmluvou alebo v obchodnom styku.

1.1. Súd prvej inštancie zdôvodnil rozhodnutie tým, že v konaní o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach podľa § 302 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) musí žaloba smerovať proti dodávateľovi. V zmysle § 52 ods. 3 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník sa dodávateľom rozumie osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy koná v rámci predmetu svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti. Činnosť základných škôl však nie je možné podriaďiť pod pojem „obchodná činnosť“ ani „iná podnikateľská činnosť“. Spotrebiteľom sa fyzická osoba stáva, keď je zmluvnou stranou spotrebiteľskej zmluvy; uzatvorenie takejto zmluvy medzi žiakmi a rodičmi ako tvrdenými spotrebiteľmi a žalovanými 1/ až 4/ ako tvrdenými dodávateľmi nemal súd preukázanú, ich uzatvorenie netvrdil ani samotný žalobca v podanej žalobe. Na základe uvedeného súd prvej inštancie uzavrel, že žalované 1/ až 4/ pod definíciu dodávateľa, vyplývajúcu z § 52 ods. 3 Občianskeho zákonníka subsumovať nemožno, rovnako ako žiakov a ich rodičov nie je možné považovať za spotrebiteľov; následne potom ani právny vzťah medzi základnou školou a žiakom, resp. jeho rodičom, nie je vzťahom spotrebiteľským, a teda postup žalovaných škôl nemôže byť predmetom prieskumu v konaní o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach. Preto súd prvej inštancie žalobu zamietol.

2. Proti uvedenému rozsudku podal žalobca včas odvolanie z dôvodov podľa § 365 ods. 1 písm. a), b), c), d), e), f), g), h) CSP. Navrhol, aby odvolací súd vo výroku rozsudku vyslovil, že predčasným, nesprávnym a protiprávnym postupom a nesprávnym rozhodnutím súdu prvej inštancie bol porušený zákon, najmä v ustanovení § 1 ods. 1 a 2, § 2 písm. a), b), e), i), p), q), r), u) a zd), § 3 ods. 1, 4, 5, § 26 zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa, § 301 a § 302 CSP, § 853 Občianskeho zákonníka, čl. 1, čl. 2 ods. 1 a 2 a), b), c), d), e), h), j) k), l) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu v neprospech žalobcu a spotrebiteľov. Ďalej navrhol, aby odvolací súd napadnutý rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici v celom rozsahu zrušil a vec mu vrátil na nové konanie a rozhodnutie. Eventuálne, ak by odvolací súd nenašiel materiálne prvky „obchodníka“ a „spotrebiteľských služieb alebo zmlúv“ v žalovaných praktikách, službách a činnostiach, žalobca navrhol, aby odvolací súd napadnutý rozsudok v celom rozsahu zrušil a vec vrátil na nové konanie a rozhodnutie zákonnému sudcovi okresného súdu ako nespotebiteľský spor.

2.1. V odôvodnení odvolania žalobca namietal nesprávne právne posúdenie veci v otázke pasívnej legitimácie žalovaných, nesprávny výklad pojmov „obchodník“, „dodávateľ“, „služby“, nesprávnu aplikáciu práva EÚ, nesprávne skúmanie skutkového stavu, neúplné zistenie skutkového stavu, nerešpektovanie celého žalobného petitu a žalovaných činností žalovanej, nesprávne posudzovanie predmetu činnosti žalovanej, predčasnosť napadnutého rozhodnutia i pre odhľad možnosti konať pred súdom obhádzaním spravodlivosti a zjavné vyhýbanie sa preskúmvaniu veci v merite. Právny názor súdu, že opatrenia prijaté na ochranu zdravia pred nebezpečnou nákazlivou ľudskou chorobou COVID-19, aplikované žalovanými, nie je možné preskúmať v režime abstraktnej kontroly, predstavuje podľa žalobcu odmietnutie spravodlivosti (denegatio iustitiae). Bolo povinnosťou súdu testovať, či žalované mali právo odoprieť tieto (prípadne/potencionálne) protiústavné nariadené opatrenia. Nesprávny je podľa neho aj právny názor súdu, že činnosť základných škôl nie je možné podriaďiť pod pojem „obchodná činnosť“ ani „iná podnikateľská činnosť“. Poukázal pritom na čl. 35 ods. 1 Ústavy SR a na to, že ochrana spotrebiteľov sa vzťahuje aj na nepodnikateľské služby poskytované iným obchodníkom v rámci povolania, remesla alebo inej obchodnej aktivity než len podnikateľskej, aj keď nie je zameraná na dosahovanie zisku. Zdôraznil, že zo znenia článku 2 písm. b) smernice 2005/29 (podobne smernica 2011/83/EÚ) vyplýva, že normotvorca Únie vychádzal zo širokého poňatia pojmu „obchodník“, ktorý sa

vzťahuje na „akúkoľvek fyzickú alebo právnickú osobu“, pokiaľ vykonáva činnosť za odmenu a z jeho pôsobnosti nevylučuje subjekty vykonávajúce úlohy všeobecného záujmu ani subjekty s verejnoprávnym postavením (rozsudok Súdneho dvora z 3. októbra 2013, Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs, C-59/12, bod 32).

2.2. Žalobca tiež namietal protiprávne nedoručenie procesného súdneho poučenia strane konania, neposkytnutie predbežného právneho posúdenia v merite veci, prekvapivosť vydaného rozhodnutia, nedoručenie elektronického oznámenia o nariadení vyhlásenia rozsudku a neoznámenie jeho termínu. Namietal, že žalované subjekty sú entity v hospodárskej súťaži, vykonávajú aj obchodné aktivity, dodávajú služby spotrebiteľom a nie je významné, že išlo o opatrenia ÚVZ SR; žalované ako vykonávateľky týchto opatrení v rámci svojej obchodnej a vzdelávacej aktivity nesú právnu zodpovednosť za ich prípadné nesprávne alebo protiústavné aplikovanie v neprospech poškodených spotrebiteľov. Rozsudok namietal aj ako nepreskúmateľný a nedostatočne zdôvodnený z hľadiska nevysporiadania sa s právom EÚ, s relatívne odlišnou judikatúrou Súdneho dvora EÚ, ktorá aj výkon verejnej vzdelávacej činnosti a súvisiace aktivity považuje za „obchodovanie“ spadajúce do rámca smerníc na ochranu spotrebiteľov. V zmysle uvedeného je preto žiadúce dôsledne preskúmať, či pri výkone protiprávných opatrení vykonávaných žalovanými subjektmi boli potencionálne poškodení spotrebiteľia a či majú alebo nemajú prípadný nárok na spotrebiteľské kompenzácie, ak boli práva spotrebiteľov negatívne dotknuté protiprávnym výkonom sporných opatrení a sporných žalovaných praktík. Žalované subjekty podľa žalobcu jednoznačne poskytujú služby vzdelávania, majú podnikateľské licencie a sú obchodníkmi v hospodárskej súťaži (k tomu poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu SR zo 17. augusta 2010 sp. zn. 1Sžhu/3/2008 a v ňom citované rozhodnutie Súdneho dvora v spojených veciach C-209-215/78R a 218/78R Heintz Van Landewyck SARL), konkurujú si navzájom na trhu a ich konzumentom služieb sú prevažne fyzické osoby ako spotrebiteľia individuálnych i kolektívnych služieb. Žalobca tiež poukázal na to, že zmysle judikatúry ESD a antidiskriminačných smerníc musia byť sankcie za diskriminačné správanie účinné, primerané a odradzujúce. V závere odvolania žalobca s odkazom na rozsudky Súdneho dvora vo veciach C-105/17 a C-147/16 uviedol, že upierať a klamať žiakov a rodičov ako konzumentov služieb (spotrebiteľov) žalovaných praktík je protiprávne a žalované praktiky patria do kompetencie súdu na ich riadne materiálne preskúmanie a zároveň spadajú do práva na ochranu spotrebiteľov, pretože konali na účely, ktoré sa týkajú ich obchodnej alebo podnikateľskej činnosti, remesla alebo povolania“, alebo/aj v mene, prípadne z poverenia iného obchodníka.

3. V doplnení odvolania, doručenom súdu prvej inštancie súčasne so samotným odvolaním, žalobca uviedol, že namieta neúplné zistenie skutkového stavu a neakceptovanie všeobecne známych skutočností, že práva a povinnosti žiakov a ich rodičov ako konzumentov služieb školy sú riadne upravené v školskom poriadku, organizačnom poriadku, v internej dokumentácii, programe vzdelávania a ostatných interných dokumentoch každej školy, zároveň každá škola ako právny subjekt má svoj základný dokument, zakladajúcu listinu, stanovy alebo obdobný právne významný dokument upravujúci práva a povinnosti žiakov a rodičov, čo má v materiálnom zmysle povahu spotrebiteľskej zmluvy. Ide o zmluvy predformulované v týchto interných dokumentoch, vrátane interných opatrení prijatých v súvislosti s pandémiou COVID-19 premietnutých do týchto zmluvných práv a povinností pri výkone podnikania aj pri výkone vzdelávania v rámci školskej a mimoškolskej aktivity pri práci so žiakmi. Stanovy je možné považovať za zmluvu sui generis (rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR 5Tdo/80/2016; obdobne rozhodnutie Súdneho dvora EÚ vo veci C-214/89) a službou je akákoľvek činnosť alebo výkon, ktorý je ponúkaný spotrebiteľovi odplatne alebo bezodplatne, vrátane činností upravených osobitnými predpismi. Veľký senát Najvyššieho súdu SR vo veci 1VCdo/5/2019 obdobne judikoval pri iných multilaterálnych zmluvách medzi viacerými subjektmi, že pravidlá na ochranu spotrebiteľa sa uplatnia aj na zmluvy o výkone správy. Spotrebiteľským sporom je potom podľa žalobcu aj upieranie práv nielen ústavných, ale aj zmluvných, uvedených v interných dokumentoch školských zariadení tak verejných ako i súkromných ako konkurentov na trhu. Z uvedeného dôvodu žalobca žiadal odvolací súd doplniť spis a skutkový stav alebo prikázať krajskému súdu takto ho doplniť, alebo vyzvať žalovaných v odvolaní predložiť všetky platné a účinné interné dokumenty upravujúce práva a povinnosti žiakov a ich rodičov, najmä interné pokyny, nariadenia, opatrenia, stanovy, zakladacie listiny, štatúty, a pod., organizačné a školské poriadky a programy vzdelávania žiakov, cenník všetkých služieb a poplatkov, komplet zoznam služieb a produktov, ktoré poskytujú alebo poskytovali najmä v roku 2020 až 2022.

3.1. Žalobca opätovne poukázal na rozsudok Súdneho dvora vo veci C-147/16, ako aj na rozsudok vo veci T-93/18, z ktorého vyplýva, že porušenia pravidiel hospodárskej súťaže sa môže dopustiť nielen podnikateľský subjekt, ale aj organizácie zapojené do hospodárskej činnosti, hoci ich primárnym cieľom nie je dosahovanie zisku. Do pozornosti dal aj rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 6Co/93/2017, kde fyzická osoba ako spotrebiteľ bola žalovaná z dlhu zo zákona (koncesionárske poplatky pre RTVS). Na základe uvedeného sa podľa žalobcu námietky žalovaných o absencii „spotrebiteľských zmlúv“, resp. o absencii spotrebiteľského sporu“ javia ako neoprávnené. Žiaci a ich rodičia ako konzumenti alebo spotrebiteľia poškodení neposkytnutím vzdelávacích služieb majú právo vedieť pravdu vyslovenú súdom, či boli neprávom diskriminovaní voči iným žiakom v SR/EÚ, či im boli práva upreté, či majú právo sa domáhať individuálne alebo kolektívne odstránenia protiprávneho stavu zavineného upieraním práv na riadne prezenčné vzdelávanie a iným neoprávneným zásahom.

4. Žalovaná 3/ v písomnom vyjadrení k odvolaniu žalobcu navrhla, aby Najvyšší súd SR napadnutý rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici ako vecne správny potvrdil. Podľa nej žalobca prezentuje v odvolaní a v doplnení odvolania nesprávny právny názor, podľa ktorého by žalované ako verejné vzdelávacie inštitúcie mali byť či už obchodníkmi podľa práva EÚ, či dodávateľmi podľa § 52 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka. Základné školy v súlade s našim právnym poriadkom sú povinné poskytovať základné vzdelanie svojim žiakom, preto žiadna zo žalovaných škôl nie je takým dodávateľom, ktorý by uzatváral spotrebiteľské zmluvy podľa § 52 ods. 1 Občianskeho zákonníka so svojimi žiakmi, resp. s ich zákonnými zástupcami. Pokiaľ žalobca odkazuje na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES, podľa žalovanej 3/ nesprávne vykladá definičné pojmy uvedené v tejto smernici a tiež obchádza základný predpoklad v tejto smernici uvedený, ktorým sú nekalé obchodné praktiky podnikateľov. Žalované nie sú ani podnikateľmi a ani obchodníkmi podľa tejto smernice a svojou činnosťou definovanou žalobcom nevykonali žiadnu nekalú obchodnú praktiku. Žalované nemajú na možnosť poskytovať povinné základné všeobecné vzdelanie podnikateľské licencie (ako to tvrdil žalobca v odvolaní) a nie sú ani obchodníkmi v hospodárskej súťaži. Žalovaná 3/ zdôraznila, že každý spotrebiteľský vzťah je založený na báze dobrovoľnosti, ale v prípade povinného základného všeobecného vzdelania, ktoré poskytujú žalované, je tento vzťah založený na báze povinnosti, keďže každé dieťa je povinné v podmienkach Slovenskej republiky absolvovať základné vzdelanie na základných školách. Práva a povinnosti žiakov, resp. ich zákonných zástupcov týkajúce sa povinného základného všeobecného vzdelania sú primárne upravené všeobecne záväznými právnymi predpismi platnými v SR, a to najmä v zákone č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní. Na základe uvedeného nevidí žalovaná 3/ dôvod na to, aby odvolací súd nariaďoval žalovaným predložiť vlastné dokumenty upravujúce práva a povinnosti žiakov a ich rodičov, ako to požaduje žalobca v doplnení odvolania, pričom žalovaná 3/ žiadne stanovy ako zmluvu sui generis nemá a ani žiadny všeobecne záväzný právny predpis nestanovuje žalovaným takéto stanovy mať.

5. Žalovaná 4/ v písomnom vyjadrení k odvolaniu žalobcu navrhla, aby Najvyšší súd SR odvolanie žalobcu ako nedôvodné zamietol a napadnutý rozsudok ako vecne správny potvrdil. Aj keď žalobca v odvolaní uvádza, že rozsudok napáda z dôvodov podľa § 365 ods. 1 písm. a) až h) CSP, z jeho strany nedošlo ku konkrétnemu vymedzeniu týchto dôvodov. Jediný odvolací dôvod, ktorý žalobca jednoznačne popísal, je údajný nesprávny procesný postup súdu, pričom žalovaná 4/ je toho názoru, že v tejto časti žalobcom prezentované skutočnosti možno považovať za účelové a špekulatívne. Pokiaľ žalobca tvrdí, že zo strany žalovaných ide o poskytovanie služieb spotrebiteľom, žalovaná 4/ zdôraznila, že činnosť žalovaných je výlučne zameraná na realizáciu ústavného práva na vzdelanie, to znamená, že nejde o žiadnu obchodnú aktivitu. Fakt, že napríklad žalovaná je súkromnou základnou školou, z nej nerobí podnikateľa, vo vzťahu k činnosti, ktorého je možné uplatňovať abstraktnú kontrolu v spotrebiteľských veciach. Napriek tomu, že žalobca odkazuje na množstvo judikatúry, či právne predpisy európskeho práva, z týchto prameňov vyplývajúce závery sú ním účelovo prekrúcané. Žalobca nezmyselne stotožňuje poskytovanie ústavného práva na vzdelanie, ktoré je možné realizovať jedine na základe príslušného povolenia vydaného štátnym orgánom, s poskytovaním iných plnení zo strany tejto inštitúcie, ktoré v žiadnom prípade nie je plnením spojeným s realizáciou tohto ústavného práva. Aj obsah doplnenia odvolania považuje žalovaná 4/ za irelevantný k meritu veci. Žalobca tu opäť poukazuje

na rozhodovaciu prax súdov či právnu úpravu, avšak bez jednoznačného súvisu s prejednávanou vecou.

6. Žalované 1/ a 2/ sa k odvolaniu žalobcu nevyjadřili.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd odvolací (§ 31 ods. 2 CSP v spojení s § 471e CSP a § 28 ods. 1 zákona č. 261/2023 Z. z.) na základe odvolania žalobcu preskúmal vec podľa § 379 a § 380 CSP bez nariadenia odvolacieho pojednávania podľa § 385 ods. 1 CSP a contrario a dospel k záveru, že rozsudok súdu prvej inštancie je potrebné potvrdiť ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP.

8. V priebehu odvolacieho konania (dňa 25. júla 2023) nadobudol účinnosť zákon č. 261/2023 Z.z. o žalobách na ochranu kolektívnych záujmov spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým bola zmenená kauzálna príslušnosť súdov na rozhodovanie o žalobách na ochranu kolektívnych záujmov spotrebiteľov a aj procesný postup súdov pri rozhodovaní o týchto žalobách (ustanovenia § 31 a §§ 301 až 306 CSP boli vypustené a nahradené ustanoveniami citovaného zákona). Podľa prechodných ustanovení (§ 471e CSP a § 28 ods. 1 zákona č. 261/2023 Z. z.) je však potrebné konania o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach začaté a právoplatne neskončené do 24. júla 2023 dokončiť na súdoch vecne a miestne príslušných podľa predpisov účinných do 24. júla 2023 a v konaní aplikovať Civilný sporový poriadok v znení účinnom do 24. júla 2023; ustanovenia zákona č. 261/2023 Z.z. sa použijú len na konania o žalobách na ochranu kolektívnych záujmov spotrebiteľov začaté po 25. júli 2023. Z toho vyplýva, že aj po zmene procesnej úpravy zostal funkčne príslušným na rozhodnutie o predmetnom odvolaní žalobcu najvyšší súd a je potrebné postupovať podľa ustanovení CSP v znení účinnom do 24. júla 2023.

9. Žalobca síce v odvolaní odkázal na odvolacie dôvody podľa § 365 ods. 1 písm. a) až h) CSP (t. j. na všetky zákonom predpokladané odvolacie dôvody), avšak k nesplneniu procesných podmienok, k vylúčeniu sudcu či k prípustnosti ďalších prostriedkov procesného útoku alebo procesnej obrany neuviedol žiadne konkrétne okolnosti, ktoré by nasvedčovali dôvodnosti odvolania. Pokiaľ ide o procesné podmienky, ich splnenie najvyšší súd preskúmal ex offio (§ 380 ods. 2 CSP) a nezistil žiadne vady týkajúce sa procesných podmienok.

10. Žalobca namietal, že mu nebolo doručené poučenie o procesných právach a povinnostiach. Najvyšší súd k tomu uvádza, že v konaní podľa tretej časti druhej hlavy prvého dielu druhého oddielu CSP (konanie o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach) súd nemal osobitnú poučovaciu povinnosť (na rozdiel napr. od individuálnych spotrebiteľských či pracovnoprávných sporov). V zmysle ustanovenia čl. 11 ods. 3 Základných princípov CSP, kto sa v styku so súdom alebo verejne prihlási k určitej profesnej odbornosti, považuje sa za schopného konať s náležitou znalosťou veci spojenou s touto odbornosťou. V konaní o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach je teda na mieste predpokladať, že subjekt založený alebo zriadený na ochranu spotrebiteľa alebo orgán dohľadu (§ 302 CSP) je spôsobilý vykonávať túto činnosť s náležitou znalosťou, vrátane poznania svojich procesných práv a povinností (odhliadnuc od toho, že aj tento subjekt má možnosť nechať sa zastupovať advokátom). To platí aj vo vzťahu k tzv. všeobecnej poučovacej povinnosti - túto povinnosť súd podľa § 160 ods. 3 písm. b) CSP nemá (okrem iného), ak je strana zastúpená právnickou osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa. Logickým výkladom možno dospieť k záveru, že ak súd nemá všeobecnú poučovaciu povinnosť v prípadoch, keď je strana zastúpená právnickou osobou založenou na ochranu spotrebiteľa, tým skôr táto poučovacia povinnosť neexistuje v prípadoch, ak je žalobcom samotná právnická osoba založená na ochranu spotrebiteľa (opäť tu možno odkázať na už citovaný čl. 11 ods. 3 Základných princípov CSP ako na interpretačné pravidlo).

11. Podľa § 304 CSP v konaniach o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach nie je potrebné nariaďovať pojednávanie. Súd prvej inštancie teda konal v súlade so zákonom, keď rozhodol vo veci bez pojednávania. Zo súdneho spisu je zrejmé, že oznámenie o mieste a čase vyhlásenia rozsudku bolo zverejnené na úradnej tabuli súdu a na webovej stránke justice.sk od 19. mája 2022 (t. j. viac ako päť dní pred vyhlásením rozsudku), bol teda dodržaný procesný postup podľa § 219 ods. 3 CSP. V zmysle

uvedeného ustanovenia sa miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku oznamuje strane len vtedy, ak o to strana požiadala, pričom zo spisu nevyplýva, že by žalobca bol požiadal o oznámenie miesta a času verejného vyhlásenia rozsudku. Vzhľadom k tomu, že (v súlade so zákonom) súd rozhodoval bez pojednávania, nemohla byť stranám sporu daná informácia, ktoré skutkové tvrdenia považuje súd za nesporné, ktoré za sporné a ani predbežné právne posúdenie veci - tieto inštitúty prichádzajú do úvahy len v rámci pojednávania (§ 181 ods. 2 CSP) alebo predbežného prejednávania sporu (§ 171 ods. 1 CSP). Z tohto pohľadu sa rozsudok môže javiť žalobcovi ako prekvapivý, nejde však o prekvapivosť, ktorá by bola v rozpore s procesnými predpismi, prípadne s právom žalobcu na spravodlivý proces. Najvyšší súd aj tu považuje za potrebné zdôrazniť, že pri tomto type žaloby sa predpokladá, že žalobca ako osobitný subjekt koná s náležitou znalosťou hmotnoprávných a procesných noriem (práve preto nemôže takúto žalobu podať ktokoľvek, ale len právnická osoba zriadená na ochranu spotrebiteľa alebo orgán dohľadu).

12. Pokiaľ žalobca namietal nesprávne skutkové zistenia, z odvolania nie je zrejmé, v čom videl nesprávnosť skutkových zistení súdu. Keďže súd dospel k záveru, že žalobcom formulovaný petit žaloby nespadá do zákonom vymedzeného rozsahu konaní o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach (čo je otázka právneho posúdenia, nie skutková), neposudzoval meritum veci, preto nebolo potrebné prípadné dokazovanie k zákonnosti či správnosti protipandemických opatrení vykonávaných žalovanými školami, k rozsahu dotknutých žiakov a pod. Pokiaľ žalobca požadoval, aby súd eventuálne vrátil (postúpil) vec okresnému súdu ako nespotebiteľský (napr. antidiskriminačný) spor, takýto postup nebol možný preto, že v tomto spore nevystupoval konkrétny žalobca, o ktorého právach a povinnostiach by súd mohol rozhodovať v rámci „bežného“ sporového konania. Ak je žalobcom právnická osoba založená na ochranu spotrebiteľa, predmetom sporu je abstraktné posudzovanie zmluvných podmienok alebo obchodných praktík dodávateľa (bez väzby na konkrétny prípad a konkrétny poškodený subjekt) a súd dospeje k záveru, že nie sú splnené predpoklady podľa § 301 CSP, nemá inú možnosť než žalobu zamietnuť.

13. Podstatná odvolacia argumentácia žalobcu spočívala na tvrdení o nesprávnom právnom posúdení veci. Žalobca odkazuje na viaceré rozhodnutia Súdneho dvora, pričom však zo žiadneho z nich nevyplýva, že by poskytovanie povinného základného vzdelania v základných školách predstavovalo spotrebiteľský vzťah. Je síce pravda, že Súdny dvor v rozsudku z 3. októbra 2013 vo veci C-59/12 konštatoval, že smernica 2005/29/ES nevyklučuje zo svojej pôsobnosti subjekty vykonávajúce úlohy všeobecného záujmu ani subjekty s verejnoprávnym postavením (tam išlo o zdravotnú poisťovňu), musí však ísť o obchodnú praktiku, ktorá je spôsobilá zabrániť spotrebiteľom (konzumentom služieb takéhoto subjektu) urobiť kvalifikovanú voľbu medzi viacerými subjektmi alebo voľbu, či o konkrétny produkt alebo službu majú záujem.

14. V prípade žalovaných základných škôl a nimi vykonávaných protipandemických opatrení však išlo o také konanie, ktoré odrážalo zákonné alebo regulačné opatrenia (čl. 1 bod 2 smernice 93/13/EHS), ktoré aj z tohto dôvodu nepodlieha ustanoveniam o ochrane spotrebiteľa. Najvyšší súd nespochybňuje, že niektoré regulačné opatrenia verejných orgánov môžu byť v rozpore s ústavou či zákonom, prípadne môžu byť nesprávne implementované ich adresátmi, v dôsledku čoho môže byť daná zodpovednosť konkrétnemu subjektu za škodu (ako to naznačuje žalobca), to je však úplne iný právny vzťah. V žiadnom prípade teda nejde o odmietnutie spravodlivosti (denegatio iustitiae). Ak sa niektorý subjekt cíti byť poškodený regulačnými opatreniami alebo ich praktickou implementáciou, má možnosť brániť svoje práva aj súdnou cestou, avšak nie v konaní o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach.

15. Ak žalobca tvrdil, že školy majú postavenie entít v hospodárskej súťaži, najvyšší súd uvádza, že ani prípadná vzájomná konkurencia škôl z nich nerobí „dodávateľov“ v zmysle predpisov o ochrane spotrebiteľa. Postavenie subjektu hospodárskej súťaže nemožno stotožňovať s postavením dodávateľa v spotrebiteľskom vzťahu. To, že aj základné školy (najmä súkromné školy vyberajúce školné, resp. iné poplatky) ako vzájomní „konkurenti“ na „trhu“ vzdelávacích služieb môžu mať za určitých okolností postavenie účastníkov hospodárskej súťaže (a môžu sa na ne vzťahovať pravidlá o ochrane hospodárskej súťaže) neznamena, že žiaci, resp. ich zákonní zástupcovia ako konzumenti „služieb“ týchto škôl majú postavenie spotrebiteľov.

16. V žalobcom citovanom rozsudku zo 17. mája 2018 vo veci C-147/16 Súdny dvor konštatoval, že vzdelávacie zariadenie (tam katolícka vysoká škola), ktoré uzavrelo s jednou zo svojich študentiek zmluvu o podmienkach splácania súm, ktoré táto študentka dlhuje z titulu študijných poplatkov a nákladov na študijný pobyt, má byť v rámci tejto zmluvy považované za „predajcu alebo dodávateľa“ v zmysle článku 2 písm. c) smernice 93/13/EHS. Je však zrejmé, že za „predajcu alebo dodávateľa“ považoval Súdny dvor toto vzdelávacie zariadenie len vo vzťahu k zmluve o podmienkach splácania dlhu na študijných poplatkoch, teda samotné poskytovanie vysokoškolského vzdelávania za spotrebiteľský vzťah nepovažoval. V bode 57. odôvodnenia citovaného rozsudku Súdny dvor vysvetlil, že vo veci samej nejde priamo o vzdelávaciu činnosť zariadenia, naopak, ide o takú činnosť tohto zariadenia, ktorá má doplnkovú a vedľajšiu povahu k jeho vzdelávacím činnostiam, spočívajúcu v poskytnutí možnosti bezúročných splátok súm, ktoré mu dlhuje jeho študentka, a to na zmluvnom základe; takéto plnenie svojou povahou vychádza z hľadania vzájomnej dohody o podmienkach splatenia existujúceho dlhu a vo svojej podstate predstavuje zmluvu o úvere.

17. Skutkový stav v tu rozhodovanej veci je však úplne iný. Predmetom posudzovania na základe žaloby žalobcu nemali byť doplnkové či vedľajšie činnosti žalovaných škôl (ako vyplýva z výpisov zo živnostenského registra, predložených žalobcom, žalované školy vykonávajú aj takéto činnosti, ako napríklad organizovanie kurzov a školení, prenájom nebytových priestorov, prevádzkovanie športových zariadení, pohostinská činnosť a pod.), pri ktorých by bolo možné hovoriť o žalovaných školách ako o dodávateľoch. Žalobca urobil predmetom konania opatrenia žalovaných škôl, ktoré súviseli priamo s ich vzdelávacou činnosťou.

18. Ako správne poznamenali žalované 3/ a 4/ vo svojich vyjadreniach k odvolaniu, ich činnosť je zameraná na realizáciu ústavného práva na vzdelanie, to znamená, že nejde o žiadnu obchodnú aktivitu. Základné školy sú zo zákona povinné poskytovať základné vzdelanie svojim žiakom a naopak pre žiakov v zákonom určenom veku platí zákonná povinnosť školskej dochádzky. Na rozdiel od spotrebiteľského vzťahu, ktorý je v princípe založený na dobrovoľnosti vstupu oboch zmluvných strán do zmluvného vzťahu (a súdna kontrola neprijateľných zmluvných podmienok a nekalých obchodných praktík je potrebná práve v záujme zachovania reálnej rovnosti zmluvných strán a riadneho informovania spotrebiteľa pri rozhodnutí o vstupe do zmluvného vzťahu), pri povinnej školskej dochádzke nemajú žiaci, resp. ich zákonní zástupcovia možnosť voľby nevstúpiť do vzťahu so školou (teda vôbec sa nezúčastniť základného vzdelávania). Majú síce možnosť výberu školy, aj tá je však zákonom podstatne obmedzená (výber inej ako spádovej školy je podmienený dostatočnou kapacitou a rozhodnutím riaditeľa školy o prijatí). Aj preto základné školy pri vykonávaní vzdelávacej činnosti (ktorá predstavuje realizáciu zákonom upravenej povinnej školskej dochádzky) nie je možné považovať za dodávateľov.

19. Za „obchodnú praktiku“ v zmysle článku 2 písm. d) smernice 2005/29/ES sa podľa ustálenej judikatúry (napr. rozsudok Súdneho dvora z 19. septembra 2013 vo veci C-435/11, rozsudok Súdneho dvora zo 4. októbra 2018 vo veci C-105/17 a tam citovaná prejudikatúra) považuje „akékoľvek konanie, opomenutie, spôsob správania alebo vyjadrenie, obchodná komunikácia, vrátane reklamy a marketingu obchodníka, priamo spojenými s podporou [predaja], predajom alebo dodávkou produktu spotrebiteľom“. V tu posudzovanej veci však nešlo o také konanie žalovaných škôl, ktoré by malo za cieľ podporu predaja alebo dodávky ich produktov. Práve naopak, žalobca napádal opatrenia, ktorých výsledkom bolo podľa neho obmedzenie prístupu žiakov k ústavnému právu na vzdelanie. Aj z tohto hľadiska nemôžu byť protipandemické opatrenia škôl považované za nekalé obchodné praktiky v spotrebiteľských vzťahoch.

20. Najvyšší súd preto dospel k záveru, že súd prvej inštancie vec správne právne posúdil a najvyšší súd nezistil ani žiadnu inú vadu konania, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (k tomuto odvolaciemu dôvodu žalobca neuviedol, o akú konkrétnu inú vadu malo ísť a najvyšší súd žiadnu takúto vadu konania nezistil). Preto najvyšší súd rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správny.

21. Pokiaľ ide o trovy konania pred súdom prvej inštancie, žalobca neuviedol žiaden konkrétny dôvod, pre ktorý považuje výroky o trovách za nesprávne. Najvyšší súd výroky o trovách ako súvisiace výroky preskúmal a dospel k záveru, že súd prvej inštancie vo vzťahu k žalovanej 3/ správne zistil skutkový stav (že žalovaná 3/ bola vo veci samej v plnom rozsahu úspešná) a správne aplikoval ustanovenie § 255 ods. 2 CSP. Takisto žalované 1/, 2/ a 4/ boli vo veci samej plne úspešné, teda by mali nárok na náhradu trov, avšak súd prvej inštancie im náhradu trov nepriznal, čo najvyšší súd v rámci posudzovania odvolania žalobcu nemohol preskúmať; vo vzťahu k žalobcovi bolo rozhodnutie nepriznať mu náhradu trov konania správne. Preto najvyšší súd potvrdil napadnutý rozsudok aj čo do výrokov o trovách konania.

22. Odvolateľ (žalobca) nebol v odvolacom konaní úspešný a naopak úspešné boli v celom rozsahu žalované 1/, 2/, 3/ a 4/, preto najvyšší súd v súlade s ustanoveniami § 396 ods. 1, § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP priznal žalovaným 3/ a 4/, ktoré boli v odvolacom konaní aktívne, nárok na náhradu trov odvolacieho konania proti neúspešnému odvolateľovi (žalobcovi) v celom rozsahu. O výške náhrady trov odvolacieho konania, rovnako ako trov konania pred súdom prvej inštancie, rozhodne súd prvej inštancie samostatným uznesením po právoplatnosti tohto rozsudku (§ 262 ods. 2 CSP). Žalované 1/ a 2/ boli v odvolacom konaní nečinné, žiadne trovy odvolacieho konania im nevznikli, preto im najvyšší súd náhradu trov odvolacieho konania nepriznal.

23. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 CSP).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 CSP).